Raja' M

సాంఘికవిలువ

ఏభై ఏళ్ళ కిందట "కూనూరు" వాళ్లు శ్రీమంతులు. అప్పుడు
వారిపేరు తెలియనివారంటూ ఆచుట్టుప్రక్కల ఎవరూలేరు. వాళ్లు భాగ్య
వంతులు కావటమే యిందుకు కారణమని కిట్టనివాళ్లు అంటూంటారు గానీ
అదికి నిజంకాదు. ముష్టి రెండువందల ఎకరాల పల్లపు పొలం లోకంలో ఎంత
మందికి లేదుగనక? వాళ్లందరికీ యిటువంటి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు వొచ్చినయ్యా మరి
డబ్బును పెట్టెల్లో పెట్టి దాచుకోవటంగానీ వ్యాపారంలో పెట్టి పెంచడం
గానీ వాళ్లు చేసివుండినట్లయితే ఏమయ్యేదో మనం చెప్పలేము. డబ్బు ఒట్టి
పాపిష్టిది. దిక్కుమాలింది. అది మానవుడికి భౌతిక బంధనాలను అధిక
చేస్తుంది, మనిషిచేత అన్యాయాలు చేయిస్తుంది; అక్రమాలు చేయిస్తుంది. అం
చేత డబ్బుగలవాడు పుణ్యలోకాలకు అర్హుడుగాడు. "కూనూరు" వంశీయులకి
ఈ లోకం మీద కంటే, పరలోకాలమీద మమకారం జాస్తి. ఇక్కడున్న
నాలుగుగడియలూ సుఖంగా గడ వొచ్చు. మరి చచ్చిన తరువాతసంగతి

అందుచేత వాళ్ళు - తుచ్ఛమైన - నీచమైన - దుర్మార్గమైన డబ్బుని
విచ్చలవిడిగా ఖర్చుబెట్టి, భౌతిక బంధనాలను పెద్దగా తెంపుకోసాగారు
సత్రాలు కట్టించారు. బావులు, చెరువులు తొవ్వించారు. దేవాలయాలకి
శాశ్వతమాన్యాలిచ్చారు. కొన్ని దేవాలయాలను స్వయంగా నిర్మించారు
ఆకాలంలో వారింటినిండా బంధువులుండేవారు. ఆయింటో వున్న ఆవుపెయ
వొకరోజు గడ్డితినకపోతే, ఎనిమిది ఆమడలదూరాన వున్న నాలుగు తరా
నాటిబంధువు సకుటుంబ సపరివారసమేతుడై విచ్చేసి, నెలరోజులపాటు
ఆవుపెయ్య రక్షణబాధ్యత తీసుకొన్న సమయాలూ వున్నయ్. తమమీద ఇ
వంటి 'ఆదరం' చూపించినందుకుగాను, ఆకుటుంబానికి యథోచిత సతా
రాలు కూనూరువారు చెయ్యటమూ కద్దు.

చలమయ్యగారు భూ శ య నం అలంకరించబొయ్యేవరకూ,
కేత్వమూ, 'ద' కు కొమ్ము ఇవ్వలేదు. చావబొయ్యేముందుగూడా,
బంధువు పెళ్ళికి నూటపదహార్లు యివ్వమని కొడుకుకు సైగచేసి మరీచచ్చా
అటువంటి ధర్మాత్ముడు చలమయ్యగారు. తండ్రి చచ్చినతరువాతగూ
బసవయ్య - చలమయ్యగారి ఏకపుత్రుడు—తండ్రి సాంప్రదాయాన్ని వి

లేదు. అయితే ఒకటిమాత్రం నిజం. చలమయ్యగారంత దొడ్డహస్తంమట్టుకు కొడుకుదికాదు. కాస్త వెనకాముందూ పారజూసేవాడు. అట్లాచూడటం లోనే, ఒకసారి వెనక్కు చూసినప్పుడు, తండ్రి చేసిన ఇరవైవేల రూపాయల అప్పు బసవయ్యకంటబడింది. ఈ అప్పు ఏసందర్భంలో చేసిందీ వివరాలు తెలియలేదు. తండ్రిగూడా అటువంటి అప్పు వున్నట్టుగా ఎప్పుడూ కొడుకుతో చెప్పినట్లులేదు. బసవయ్య కాసేపు ఆలోచించాడు. తన తండ్రి అప్పు చెయ్య వలసిన అవసరం ఏమీలేదు. అయితే చెయ్యలేదనటానికి ఆధారాలు గూడా ఏమీలేవు. ఆయన తనతో చెప్పకుండానే అనేక కార్యాలు చేశాడు. అటు వంటివాటిల్లో ఈ 'అప్పు' గూడా ఒకటై వుండవొచ్చు.

బసవయ్యఆలోచనచూసినతరువాత బాకీదారుకు - చలమయ్యగారి మేనమామ పడ్డకుడి పెదతల్లి ఆడబిడ్డ కొడుకుగారికి భయంపట్టుకుంది. ఏమిటీ ఈ నోటువేపు తెగ చూస్తున్నాడు? ఈ సంతకం ఫోర్జరీదని కనిపెట్టిచచ్చాడా ఏమిటి? ఇరవైవేలరూపాయలు వొడుపుకొంటే, ఆ బాడవచక్క కాస్తా కొను క్కుండా మనుకొన్నాడు తను. వీడు వుండివుండి వెధవవాలకం చూస్తుంటే సున్నా చుట్టేట్టేవున్నాడు. అంతగా పీకెమీదికొస్తే నవ్వుతా చేశాలే బావా!" అని తోసిపారవెయ్యవచ్చుననుకో. అసలు అది గాదుగా విషయం. స్రసన్యాసులకు వుంటుందని ఆ కాస్త పొలంచెక్కా కొనిపడేస్తే...

"మా నాన్నగారికి బాకీచెయ్యవలసిన అవసరం కలగకూడదుమరి. లిగిందని ఈనోటే చెబుతోంది. నువ్వు మా బంధువుడివి. మా క్షేమాన్ని రే నువ్వు మా యింట్లో వుండివున్నావని నేను నమ్ముతున్నాను. ఈ ఇరవై వేల రూపాయలు ఆ ధర్మాత్ముడు ఏ సత్రానికో 'కానుకగా' యిచ్చి వుం డు. ఇప్పుడు నేనేమీ ఆయనగారి నను. చచ్చి ఏ స్వర్గలోకంలో న్నాడో మహానుభావుడు... కానీ తప్పనిసరైంది. ఆయనగారి కడుపున ట్టిన నేను అనటం భావ్యం కాదనుకో. తప్పటంలేదు. ఇరవైవేల బాకీ అక్ష ాల నిజం. నువ్వు కాదూకూడదంటే దమ్మిడీతో సహా కట్టాలి. నామీద యవుంచి పదిహేనువేలు యిస్తాను, తీసుకొని ఈ నోటును రద్దుచెయ్యి. అంత ంటే నిన్నుకోరదగిందేమీలేదు" అన్నాడు బసవయ్య నోటును బాకీదారు ేతుల్లోపెట్టి.

బాకీదారు, మరొక పదివేలు ఎక్కువరాయనందుకు విచారించాడు.

నేను కటికి రొక్కం మీనాన్నగారి చేతుల్లో పోశాను. వడ్డీగూడ కట్టుకొంటే చాలాఅవుతుంది. ఆయనగారు బ్రతికి వున్నట్టయితే నాకీక ముండేదికాదు. అసలు డబ్బుకోసమనే నేను మూడునెలల నుంచి మీయింట కుటుంబంతోసహా వుంటున్నాను. అడుగుదాం అడుగుదాం అనుకుంటూ ఆయనగారి ముఖంచూసి అడగలేకపొయ్యేవాణ్ని. సరే కానివ్వు. వ మాత్రం తీసేసి—నాఅసలు నాకిప్పించు. నేనువిచారిస్తూ తిరిగిపోవటం నీ మాత్రం జయమా? స్వర్గంలోవున్న తండ్రిగారి ఆత్మ, నావిచారం తెలిసి ఎం దురపిల్లుతుంది?...పిల్లలుగలవాణ్ని. నన్ను అన్యాయం చెయ్యటం న్యాయ కాదు. నిజానికి నిన్ను బ్రాధేయపడవలసిన అవసరం నాకులేదు. కో లున్నయ్. కాని, అంతదూరం పోవటం నాకిష్టంలేదు...”

పద్ధెనిమిది ఎకరాలిచ్చి ఆ నోటును బసవయ్యగారు రద్దుచేసుకొన్నాడ తండ్రిగౌరవం నిలబెట్టటంకోసం బసవయ్య చాలా ప్రయాసబడ్డాడు. మున టంత జాస్తిగా కాక పోయినా—‘లేదు’ అని మాత్రం కొడుకు అనట్లేద ఒక్కొక్క రాయిచొప్పున తీస్తే కొండలంటివి తరిగిపోతయ్. ఆస్తుల లెఖ మిటి? బసవయ్యగారి ఆస్తులు కొండలుకావు మరి. ఆ ఆస్తిని వాళ్ళు ‘కీర్తి’- మార్చుకొన్నారు. ఈ క్షణాన బసవయ్యగారికి మూడెకరాలపొలం - అ తాకట్టులోవుంది- మాత్రమే వుండవొచ్చు. కానీ ఆయనగారికున్న కీ అపారం. తండ్రిని మించిన చెయ్యిఅనే పేరుగడించుకొన్నాడు. తండ్రికం ఎక్కువగానే భౌతికబంధనాలను తెంచుకొన్నాడు. ఆస్తి తగ్గిపోయిం దీనితో బాటే బంధువులు తగ్గిపొయ్యారు.

శేషగిరి పుటకలకు బసవయ్యగారు చాల బీదదశలో వున్నాడ ఆయన చుట్టాల్ను పిలువలేదుకదా అని ఎవరూ బాధపడలేదు. అతి ద రగావున్న నలుగు రైదుగుర్ని మాత్రం పిలిచాడు. పాపం! వాళ్ళు ‘అనివార్య కారణాలవల్ల రాలేకపోయారు. బసవయ్య చాలహీనంగా బారసాల జరు కున్నాడు. ఇటువంటిస్థితి వొస్తుందని ఆయన ముందుగా వూహించాడేవ మనకు తెలీదు గానీ, వొచ్చినందుకు మాత్రం విచారించవలసినంత ప్రబలం విచారించలేదు.

శేషగిరి చదువు ఆరోతరగతితో ఆగిపోయింది. ఆపైన చదవటానికి పట్న పోవాలి. బసవయ్యగారికి పంపిద్దామనేవుంది. కానీ డబ్బు—వెధవడబ్బు— పాపిష్టిది—అదిలేదు. ఈలోకం కేవలం డబ్బుమీదనే నడుస్తున్నట్టుగా అం

నకు తోచసాగింది. ప్రతీపనీ ప్రతీ వ్యవహారమూ ఆఖరికి పూజ చెయ్యడానికి కూడా 'అణా' కొబ్బరికాయ కావాలి. అణా! ముష్టిఅణా! డబ్బును విచ్చల విడిగా ఖర్చుపెట్టటం అంత ఆరోగ్యకరమైన విషయం కాదనే సత్యం అతనికి కొద్దికొద్దిగా తెలియరాసాగింది. లోగడ ఆయన దాతృత్వాన్ని అభినందించిన గుంపు, ఇప్పుడు ఆయనకు ఎదురుపడటానికే భయపడుతున్నారు. బసవయ్య కూటికిగూడా కటకటపడుతున్నాడని అందరకీ తెలుసు. ఏక్షణాన్నయినా అతనికి తమ సహాయం అవసరం కావొచ్చు. బసవయ్యగనుక పిచ్చివెధవ - దానాలనీ, ధర్మాలనీ, సత్రాలనీ, వశనకాడనీ, సర్వం ధ్వంసం చేసుకొన్నాడు. పేరు ప్రతిష్టల కోసం, డబ్బును యింత ఇదిగా దుర్వినియోగం చేసినవాడు చివరికి కూటికి మాడి చావక ఏమవుతాడు?

ఇప్పుడు 'కూనూరు' వారిని గురించి చెప్పుకొంటున్న ధోరణి వేరు. చలమయ్యగారు బతికివుండే పక్షంలో, తనను గురించి చెప్పుకొంటున్న వాదులకు దిగులుపడి కుళ్లిపొయ్యేవాడు. బసవయ్య విన్నాడు. కాని చేయగలిగిందేమీ లేదు. చేతులు కాలిపోయిన తరువాత ఎన్ని ఆకులు పట్టుకొంటే మాత్రం ప్రయోజనమేముంది? శేషగిరికి ఎవడో దౌర్భాగ్యుడు పిల్లనిచ్చాడు. ఇచ్చిన తరువాత ఆ పెద్దమనిషి పొందిన పశ్చాత్తాపానికి పరిమితి లేకపోయింది. తినటానికి తిండిలేదు. చెయ్యటానికి ఏపనీ చేతకాదు. వానలో తడిసిన తరవాత గానీ గొడుగు విలువ తెలియదు. దరిద్రం అనుభవిస్తేనేగాని డబ్బు విలువ తెలీదు. బసవయ్యగారికి డబ్బు ప్రయోజనం తెలిసింది. అది తెలుసుకొన్న తరువాత ఆయనగారు ఎక్కువకాలం బతకలేదు.

ఎవ్వరూ తమయింటికిరారు. ఎవ్వరూ పలకరు. అతిసన్నిహితులైన బంధువులు గూడా తమ బంధుత్వాన్ని తెగతెంపులుచేసుకున్నారు. ఒంటరిగాడు. దిక్కులేదు. తాత సంపాదించిన కీర్తిగానీ తండ్రి సంపాదించిన కీర్తిగానీ చిల్లిగవ్వ విలువ చెయ్యలేదు. ఆ కీర్తయినా యిప్పుడు శ్లాఘించే దిక్కులేకుండాపోయింది.

"ఒట్టి నాప వెధవలు. పచ్చిగావున్నప్పుడు భూమీ ఆకాశం పట్టేదా? ఒకటే దొయ్యటం! కాస్త ముందూ వెనకా చూసుకోనక్కర్లా?" అన్నారు కొంతమంది శేషగిరి దరిద్రాన్ని చూసి సానుభూతిగా.

''ఆయనసమాజానికి ఆయన మంచి అనిపించుకొన్నాడు. కానీ తన మంచి కోసం తన ముందుతరాలవాళ్ళ జీవితాలకు దిక్కు లేకుండా చేస్తున్నాననే ఆలోచన లేకపోతే ఎట్లా?'' అన్నవాళ్ళూ వున్నారు.

దరిద్రం కుష్టువ్యాధిలాంటిది. అది రాకుండానే వుండాలి గానీ, వొచ్చిన తరువాత ఆ వంశంయావత్తూ దాన్ని భరించక తప్పదు'' అనిగూడా కొంతమంది అన్నారు.

శేషగిరి అత్తవాళ్ళు కొంచెం కలిగినవాళ్ళు. అయినా శేషగిరి అత్తవారి నుండి కించిత్తయినా సహాయం అపేక్షించలేదు. దినంగడిస్తే ప్రయోజనమేముంది? తనంగడవాలి.

యశోద ఆర్థికశాస్త్రం చదువుకోలేదు. ఆపిల్లకు మార్క్సిజం అంటే ఏమిటో బొత్తిగా తెలీదు. ఆమెకు కావలసినదల్లా మొదట తిండి. తరవాత శరీరసౌఖ్యం. భగవంతుడిచ్చిన ఆరోగ్యం, బలం వున్నంతవరకూ ఆ రెండో దాన్ని గురించి శేషగిరిని వొత్తిడి చెయ్యదు ఆమె! కాని తిండి కావాలి ముందు.

మొదట్లో పస్తులుచెయ్యడానికి యశోద నిరాకరించింది. 'ఎక్కడున్నా సరే తీసుకురా!' అన్నది. 'అంతకాడికి పెళ్ళెందుకు చేసుకున్నా' వన్నది. 'మావాళ్ళు నాగొంతు బలవంతాన కోశా'రన్నది. ఏడ్చింది. శేషగిరిని తిట్టింది. తను తిట్టుకొంది. వీటివేటికీ శేషగిరి వుడుక్కోలేదు. మరొక పరిస్థితిలో వుండేనా ఈ మాటలు మహా కోపాన్ని తెప్పించవలసింది. మరి, చాలా శాంతంగా యశోదకు జవాబు చెప్పాడు శేషగిరి.

బుద్ధితక్కువయి చేసుకున్నాను, చెంపలు వేసుకొంటున్నాను, ఇక్కడవుండమని నిన్ను నిర్బంధించేహక్కు నాకులేదు. నీయిష్టమైతే నేవుండు. లేకపోతే నిరభ్యంతరంగా పోవచ్చు. నిన్ను పోషించగలిగినతాహతు వొచ్చిన రోజున నిన్ను పిలిపించుకొంటాను. అప్పుడు నువ్వురాకపోయినా విచారించను. ఎందుకంటే తిండిపెట్టలేని మనిషికి మరొకమనిషిని శాసించే హక్కు వుండదు'' అన్నాడు శేషగిరి చాలా సాఫీగా!

ఈ అవకాశాన్ని యశోద వుపయోగించుకొన్నట్లయితే ఏం జరిగేదో తెలీదు; భర్త సమాధానం ఆమెకు కోపం తెప్పించింది. తాచుపాము మల్లే మండిపడ్డది. ఆమె కోపం ప్రదర్శించటానికి ఆ యింట్లో సరైన పాత్ర సామాను గూడా లేదు.

శేషగిరి యింటికిరావటం తగ్గించాడు. వచ్చినప్పటినుంచీ భార్యపోరు అట్లా పోరుబెట్టే హక్కు ఆమె కున్నదని శేషగిరి అభిప్రాయం. అతను భార్యనోరు మూయించవచ్చు. గట్టిగా అరచో నాలుగు తన్నో ఆపని చేయించ గలడు. కానీ శేషగిరి భార్య నేమీ అనదలచుకోలేదు.

ఒక్కోసారి రెండు రోజులుగూడా రాడు. రానందున విచారపడే వాళ్ళుగూడా లేరని అతనిభావం. యశోదవున్నప్పటికీ తను యింటికి రానంత మాత్రాన వాపొయ్యే స్థితిలో వుండదని అతనికి గట్టినమ్మకం. కానీ జరిగేది వేరు. తిన్నా తినకపోయినా మనిషి ఆకారమన్నా కంటికి కనిపిస్తుంటే అదోక ధైర్యంగా వుంటుంది. తిండితినలేదు. దాన్నిగురించి విచారించటం ఎటుకూడీ తప్పదు. యశోద తిండితోబాటు భర్తను గురించి గూడా విచారించసాగింది. శేషగిరంత ఖండితంగా ఆవిడ తెగతెంపులు చేసుకోలేదు—

ఒకరోజు యశోద వాకిట్లో నిలబడివుంది. అప్పటికి రెండురోజులనుండీ శేషగిరి యింటికి రావటల్లేదు. అందిన చోటల్లా యిదివరకే అప్పులు చేయటం వల్ల ఆవీధిలో యిక అప్పుపుట్టలేదు. ఈ రెండురోజులూ ఆమె కేవలం మంచి నీళ్ళుమాత్రమే తాగి గడపకపోయినప్పటికీ, ఏపూట గూడా కడుపునిండా తిన్న పాపానపోలేదు. శరీరం తేలిపోతున్నది. స్వరం క్షీణించిపోతున్నది. ఏమీతోచక వాకిట్లో నిలబడివుంది యశోద. ఎదురింట్లోనుంచి ఎవరో అరటి కాయలు తిని తోళ్ళు బైట పారేస్తున్నారు. వాటివేపు ఆపేక్షగా చూసింది. ఆమె ఆకలి రేగింది. కనీసం ఒక డజను అరటికాయలన్నా వుంటే బాగుండు ననిపించింది. అడక్కుండా వుండాలని గట్టిగా ప్రయత్నించింది. పాపం! ఆమెకు తెలీకుండానే ఆమెకాళ్ళు ఎదురింట్లోకి నడిచినయ్.

"అరటికాయలు బాగుంటయ్" అన్నది యశోద అక్కడున్నాయనతో
"చిన్నప్పుడు అరటికాయలు తెగతినేదాన్ని" అన్నది కాసేపాగి.
"చాల రోజులనుండీ తిందామనుకున్నాను. వెధవది? వీలే చిక్కలేదు" అన్నది చివరికి.

అతను—అరటికాయలు తింటున్న యువకుడు—ఆమెవేపు కాసేపు చూశాడు. ఆమె కెందుకో భయమేసింది, అతను చూస్తున్న పద్ధతికి. కాళ్ళు వణికినై. చమటపోసింది. అటూయిటూ బెదురుగా చూసింది; పోబోయ్యి పోలేక ఆగిపోయింది పాపం!

"ఎందుకూ భయం? ఎవ్వరూ చూడరు. నాలుగు నిమిషాలు" అంటూ ఆ కుర్రవాడు వొస్తున్నాడు. యశోద చూపులు బరువుగా కిందికి జారిన అతని జేబుమీద నిల్చాయి. అక్కడనుండి కదిలేలోపుగానే అతను కదల కుండా చేశాడు ఆమెని...

ఇంటి కొచ్చింది. పగిలిపోయిన అద్దంచెక్కలో రేగినజుట్టు సరిచేసు కుంది. పమిటతో కళ్ళు బుగ్గలు తుడుచుకుంది. ఎందుకో కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగినై. దగ్గర్లోవున్న పదిరూపాయలనోటు గాలికి రెపరెపలాడింది.

సాయంత్రానికి శేషగిరి వొచ్చాడు. మనిషి తూలిపోతున్నాడు. నీర సంగా మంచానికి అడ్డంపడ్డాడు;

"అన్నానికిలేవండి" అన్నది యశోద చిల్లిచెంబుతో నీళ్ళు పెట్టి.

ఆ అంటున్నది ఎవర్నో శేషగిరికి తెలియలేదు.

"మిమ్మల్నే! లేవండీ" అన్నది బిగ్గరగా యశోద.

"నన్నేనా? అన్నానికేనా?"

"అవును"

రెండు కూరలు, మజ్జిగతో అన్నంతిన్నాడు. తింటున్నంతసేపూ అతని కే సందేహములేదు. తిన్నతరవాత కలిగింది.

"అప్పు తెచ్చాను" అన్నది యశోద బలవంతాన నవ్వు తెచ్చిపెట్టు కొని. ఆతరవాత శేషగిరి ఆవిషయమై ఇంకేమీ మాట్లాడలేదు.

నాలుగురోజుల తరవాత ఒకనాటి మధ్యాహ్నం శేషగిరి ఎందుకో యింటికొచ్చాడు. తలుపులు గడియవేసివున్నయ్. లోపలనించి ఎవరో బిగ్గ రగా నవ్వుతున్నారు. క్షణకాలం తలవంచుకొని నిలబడి గిరుక్కున తిరిగి వెళ్ళి పోయాడు. సాయంత్రం అతడు ఇంటికొచ్చేసరికి కొత్తచీరతో - జరీఅంచుది- యశోద వాకిట్లో ఎదురైంది. అతనేమీ మాట్లాడలేదు. నిశ్శబ్దంగా భోంచేసి వాకిట్లో పడుకున్నాడు.

"ఇవిగో! ఈ ధోవతులు మీకు సరిపోతయ్యేమో చూడండి?" అన్నది యశోద వొక పంచలజత శేషగిరికి అందిస్తూ.

అతను తీసుకోకుండానే భార్యవేపు తిరిగి "చూడటం అనవసరం. ఒక వేళ సరిపొయ్యేపక్షంలో—సరిపోతయ్యనుకో, ఏంలాభం?" అన్నాడు.

మీకనే యిందాక తీసుకొన్నాను, పదహారురూపాయల తొమ్మి దణాలకు. కట్టుకోండి" అన్నది యశోద ధోవతులు అతని భుజానవేసి. పది

మిషాలు శేషగిరి ఏమీ మాట్లాడలేదు. తలొంచుకొని ఆలోచించాడు.
ుఖమంతా జేవురించింది. క్షణకాలం యశోద ముఖంలోకి తీవ్రంగాచూశాడు.
చూపులకు తట్టుకోలేక యశోద లోపలి కెళ్ళింది.

ఇప్పుడు శేషగిరి ఆర్థికంగా ఏమాత్రం బాధపడటంలేదు. ఇటీవల
ంటిని మరామత్తు చేయించాడు. అతనితో గ్రామంలోని ధనవంతులకు
నేకమయిన రహస్యపుపనులు కావలసివొస్తున్నాయి. ఎప్పుడూ అతను
ంట్లోవుండడు. అయినప్పటికీ ఆ డబ్బుగల ఆసాములు వొస్తూనే వుంటారు.
క్కువగా రాత్రిళ్లు. వాళ్ళకుకావలసిన పనులేమిటో గంటలతరబడి—
కొక్కసారి రాత్రిమొత్తమూ యశోదకు చెబుతూనే వుంటారు.

శేషగిరినిగురించి తలోకవిధంగా అనుకొంన్నారు. కొంతకాలంపాటు
తన్ని మనిషికిమల్లేచూడనివాళ్ళు వున్నారు. అతనివెనక పెద్దగా నవ్వారు,
తనికి వినపడేటట్టు ఏమిటేమిటో సూటీపోటీగా అన్నారు. శేషగిరి వస్తుతః
ాలా నెమ్మదస్తుడు. వీళ్ళమాటలకు పనులకు అతనేమీ వులుక్కోలేదు.
సలు వీళ్ళతోటి అతనికి సంబంధం అనవసరం. చాటున తొంభైఆరు అను
ంటారు. అట్లా అనుకొన్నందువల్ల తనకు మునిగిపోయేదేమీ లేదు అను
న్నాడు శేషగిరి.

ఇట్లా వూరికినే వుండేకంటే ఏదో వ్యాపకం కల్పించుకోగూడదు
ండీ'' అన్నది యశోద ఒకనాడు.

"ఏం వ్యాపకం కల్పించుకొనేది? లేదు; దేనికైనా డబ్బు—డబ్బ
వాలి'' అన్నాడు శేషగిరి ఎగరేస్తూ.

ఏదోవిధంగా చూసుకోవచ్చు. ఆ...సీ తా రా మ య్య ... అదే!
ాగాకు వ్యాపారం చేస్తుంటాడే! భాగం కలవండి. ఒక్కడికీ వూపిరి తిరగట
ేదుట, భాగస్తుడు కావాలాన్నాడు.''

సీతారామయ్య పావలా భాగం యిచ్చాడు. లాంభంవొస్తే పంచుకొ
ేట్టు నష్టంవొస్తే మానుకొనేట్టు షరతుపెట్టింది యశోద. సీ తా రా మ య్య
రుసు మీసాల్లోంచి, యశోదను చూసి నవ్వాడు.

కాలం కలిసివొచ్చింది. శేషగిరి వాటాకు ప న్నెం డు వే లు లాభం
చ్చింది. ఈలోపుగానే యశోద వొక మ గ పి ల్ల వా ణ్ణి కన్నది. వాడు
చ్చంగా సీతారామయ్య పోలిక. కేవలం స్నేహధర్మంక్రింద పిల్లవాడికి
ాలుగువందల రూపాయలు చదివించాడు సీతారామయ్య.

శేషగిరి కొస్త పచ్చపడ్డాడు. చవకరేటులో పదెకరాల పొలం కొన్నాడు. సీతారామయ్యతో వ్యాపారం చేస్తున్నాడు. అతన్ని చూసి చాలా మంది అసూయపడ్డారు. రకరకాలుగా చెప్పకొన్నారు. ఆ పదెకరాలపొలము శేషగిరి కొనటంకాదనీ, కోటివీరయ్యగారు యశోదకు కొనిపెట్టాడనీ, కొంత మంది అన్నారు. అనటానికేం? కసిబోక సవాలక్ష అంటారు కిట్టనివాళ్ళు. శేషగిరి ఎవరితోటీ సంబంధం పెట్టుకోలేదు; అతను ప్రత్యేకం, అతని ల్లు ప్రత్యేకం.

ఒకరోజున వొక నాటకాల కంపెనీవాళ్ళొచ్చి యాభైరూపాయల టికెట్టు కొనమన్నారు శేషగిరిని.

"ఐదు రూపాయల్లో కుర్చీటికెట్టు వొస్తుంటే యాభైరూపాయ లెందుకూ?" అన్నాడు శేషగిరి.

"ఇది కేవలం దానంగా పరిగణించాలి. ఒకానొక బీదవిద్యార్థి సహా యార్థం ఈనాటకం ఆడుతున్నాం" అన్నారు కంపెనీవాళ్ళు.

శేషగిరి నిశ్శబ్దంగా యింటోకెళ్ళి వొచ్చి వందరూపాయల కాగితం కంపెనీవాళ్ళ కిచ్చాడు. కంపెనీవాళ్ళ ముఖం వికసించింది. "చిత్తం! మీరూ అమ్మగారూ నాటకానికి తప్పనిసరిగా రండి. మీరు రాకపోతే, మాకు బొత్తుగా వుత్సాహమే వుండదు." అన్నారు కంపెనీవాళ్ళు.

తరవాత ఏవో చందాలు వొచ్చినై. అందరికంటె ఘనంగా శేషగిరి ఇచ్చాడు. ఆవూళ్ళో హైస్కూలువుంటే బాగుంటుందని కొంతమంది తోచింది. వూళ్ళో చదువుకుంటున్న పిల్లల్లో చాలామంది పెద్దచదువులకు బస్తీలకు పోతున్నారు. ఊళ్ళోనే వొక హైస్కూలుంటే ఈశ్రమ తప్పు తుంది. ఇంకా ఎక్కువమంది చదువుకోటానికి అవకాశాలు వుంటయ్.

నలుగురు పెద్దలూ కలసి శేషగిరి ఇంటికి వొచ్చారు. శేషగిర వాళ్లకు గొప్ప ఆతిథ్య మిచ్చాడు. వాళ్ళ కృషిని అభినందించాడు.

"ఇటువంటి గొప్ప సంస్థకు వంద, రెండువందలు చందా వెయ్యట నాకొట్టే బాగుండలేదు. నాలుగు గదులు నేనే ఏకంగా కట్టిస్తాను" అన్నాడు శేషగిరి. అందరూ సంతోషించారు. 'తాతను మించిన చెయ్యి' అన్నారు.

హైస్కూలు ఫౌండేషన్ శేషగిరిచేతులమీదుగా జరిగింది. ఆరోజు అతన్ని పూలదండలతో అలంకరించారు.

"కూనూరువారి సంగతి చెప్పవలసి వస్తే, ఎవరివల్లాకాదు. వీరితాత–చలమయ్యగారు మహాదాత. అడిగినవాళ్ళకు లేదన్న పాపానపోలేదు. అనేక మయిన దానధర్మాలుచేసి కాలధర్మంచెందారు. వీరితండ్రి బసవయ్యగారు గూడా తండ్రిగారి సాంప్రదాయాన్ని వొదలలేదు. ఆ తండ్రికితగిన కొమారు డనిపించుకొని దాటిపొయ్యాడు. ప్రస్తుతం శేషగిరిగారు. పులికడుపున మేక పిల్ల పుట్టదనే సామెత వీరిపట్ల రుజువయింది. మన హైస్కూలుకు నాలుగు గదులు కట్టిస్తామని మాటయిచ్చారు. కట్టిస్తారు గూడాను. మన లైబ్రరీ మరీ పాడయిపోయింది. విజ్ఞాన ప్రసారానికి లైబ్రరీలు ముఖ్యంగా అవసరం. దాన్ని పునరుద్ధరించే బాధ్యత గూడా శ్రీ శేషగిరిగారే వహించాలి'' అని వొకాయన వుపన్యాసమిచ్చాడు.

నాలుగు వందలు వేసుకోండి'' అన్నాడు శేషగిరి లైబ్రరీ కార్య దర్శితో. శేషగిరి దానాలుచెయ్యటం చందాలివ్వటం ప్రారంభించాడు. అతని చుట్టాలకు అతనిమీద 'అనురాగం' తిరిగి రాసాగింది. తరచుగా వొచ్చి అతని యోగక్షేమాలు విచారించి పోతుంటారు తాత, తండ్రులసాంప్రదాయం పోకుండా నిలబెట్టాడని అంతా చెప్పుకున్నారు.

శేషగిరి మాత్రం వొకసత్యం నేర్చుకొన్నాడు. డబ్బు కావాలి. అది పాపిష్టిదే కావచ్చు. సంఘంలో గౌరవంగా బతకటానికి అదిక్కుమాలింది అవసరం. మనకు, హెచ్చుతగ్గులుగా గౌరవాన్ని ముట్టచెబుతుంది. అది సంపాదించిన విధానంమీద కంటే, సంపాదించిన పరిమాణంమీద సంఘదృష్టి వుంటుంది. డబ్బుగలవాడికి తెలియని విషయాలుండవు. అన్ని కళలనూ నిర్దే శించ గలడు.

అతనికి 'ద'కు 'ధ'కు వున్న భేదం తెలీకపోవచ్చు. కాని కావ్యాలను విమర్శిస్తాడు. ఒక కథారచయితకు, ఎట్లా కథలురాయాలో నేర్పగలడు. 'సినిమా అంటే ఏమిటో అతనికి అర్థంకానిమాట నిజం. కానీ సినిమాను గురించి తెగ వుపన్యసించగలడు. డబ్బుగలవాడి వాగుడు 'అభిభాషణ' అవు తుంది. వాడికేక 'ఉద్ఘాటన' అవుతుంది. డబ్బుగలవాడు ఈలోకంలో కాని దేమీ లేదు. రాజకీయాలు, సాహిత్యం, చిత్రలేఖనం, అన్నీ డబ్బున్నవాడికి తెలుస్తాయి. మనిషికి కావలసింది 'విజ్ఞానం' కాదు, డబ్బు. పాపిష్టిది దిక్కు మాలింది అయిన డబ్బు !

—o—